УДК 657
Помулєва В.М.[1], Шпилька Н.П.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр.ФЕУ -610 НУ «Запорізька політехніка»

ПОДАТКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ПДВ: ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

Податок на додану вартість (ПДВ) є одним із ключових джерел надходжень до державного бюджету та важливим компонентом фінансової системи України. Проте, існують багато проблем, пов'язаних з обліком та звітністю ПДВ, які ускладнюють податковий процес для підприємств та контролюючих органів. Недосконала, нестабільна законодавча база призводить до утруднень для підприємств у правильному обліку та своєчасному врахуванні податкових зобов'язань.

Згідно з п. 198.1 ПКУ, податкові зобов'язання з ПДВ - це сума податку, отримана (нарахована) платником податку за звітний період [1]. Порядок відображення у системі бухгалтерського обліку операцій з обчислення податкових зобов'язань (далі – ПЗ) з ПДВ при постачанні продукції (товарів, робіт, послуг) визначається на основі конкретних подій.

Первинним документом податкового обліку і підставою для обліку ПДВ є податкова накладна (далі – ПН), яка має бути зареєстрована в ЄРПН.

Втім, продавець товарів (послуг) в будь-якому випадку повинен відобразити податкові зобов'язання в декларації з ПДВ, незалежно від дати реєстрації ПН в ЄРПН. Водночас, у продавця часто виникають проблеми із реєстрацією ПН в ЄРПН, адже для цього платник податку повинен мати достатню суму «реєстраційного ліміту», тобто податкового кредиту, підтвердженого зареєстрованими в ЄРПН отриманими податковими накладними, сплатою ПДВ при імпорті товарів. За недостатності таких сум потрібно поповнити рахунок у системі електронного адміністрування ПДВ. Таким чином, у більшості випадків буде відбуватися вимивання обігових коштів платників.

Неабиякі складнощі в обліку викликає обов'язок нарахування податкового зобов'язання з ПДВ щодо товарів (послуг), довгострокових активів, які використовуються (будуть використовуватися) у операціях, які:

- не є об'єктом оподаткування ПДВ або звільнені від оподаткування;
- переведені для невиробничого використання;
- не є господарською діяльністю платника податку.

Необхідність нарахування податкового зобов'язання продиктовано п.198.5 ПКУ з метою компенсувати податковий кредит, що виникає при придбанні активів. Якщо ж під час придбання активу не було враховано жодного податкового кредиту, підстав для нарахування «компенсаційного» податкового зобов'язання немає. Для цілей застосування цієї норми податкові зобов'язання щодо товарів/послуг та довгострокових активів визначаються таким чином:

- придбаних для використання в неоподатковуваних операціях – на дату придбання;

- придбаних для використання в оподатковуваних операціях та розпочато використання в неоподатковуваних операціях – на дату фактичного початку використання, як визначено в первинному документі.

Також п. 199. 1 ПКУ передбачено необхідність нарахування «компенсаційних» податкових зобов'язань, у разі, коли придбані товари/послуги/необоротні активи використовуються частково в оподатковуваних операціях та частково в неоподатковуваних операціях. При цьому розмір частки ПЗ має відповідати використаній частці цих товарів, послуг і необоротних активів у неоподатковуваних операціях. Частка неоподатковуваних операцій визначається за даними обсягів постачання попереднього року у відповідному додатку до податкової декларації з податку на додану вартість, а отже викликає необхідність додаткового перерахунку за фактичними даними звітного року.

Платник ПДВ наприкінці року має здійснити річний перерахунок «компенсаційного» податкового зобов'язання відповідно до статті 199 ПКУ. Причому перерахунок має проводитись щодо кожної ПН, за якою було нараховано податкове зобов'язання протягом року. За результатами таких розрахунків платник зменшує або збільшує в обліку податкові зобов'язання з ПДВ на підставі розрахунків коригування, зареєстрованих в ЄРПН.

Сума нарахованого податкового зобов'язання включається до первісної вартості необоротного активу або запасів (п. 9 П(С)БО 9, п. 8 П(С)БО 7, п. 11 П(С)БО 8), тобто за дебетом рахунків 10-12, 20, 22, 23, 25, 26, 28 (якщо матеріальні активи враховуються на балансі) або за дебетом субрахунку 949 (в інших випадках).

Таким чином, нарахування «компенсаційних» податкових зобов'язань викликає необхідність проведення додаткових операцій в бухгалтерському та податковому обліку, складання додаткових ПН та їх реєстрації в ЄРПН. Неможливість зареєструвати податкові накладні без поповнення електронного рахунку з ПДВ спричиняє вилучення з обороту грошових коштів підприємств, та впливає на його фінансовий стан.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#Text